

Historia Grabowca

Monografia parafii greckokatolickiej Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Bereściu

••••

(praca w trakcie opracowywania)

Renata Kulik, Henryk Kulik

Wszelkie prawa autorów zastrzeżone

1. Wstęp

2. Parafia na przestrzeni dziejów

Grekokatolicka parafia Bereść należała do dekanatu grabowieckiego diecezji chełmskiej (-1824-1862-)¹.

Według stanu na 8/20 października 1842 roku w parafii grekokatolickiej w Bereściu (razem z filią w Zawalowie?) było 50 „dymów” – gospodarzy grekokatolików. Kolatorem cerkwi był Władysław (?) Tuszowski. Parafia płaciła diakowi 3 ruble i 75 kopiejek. Diak mieszkał w domu przeznaczonym na „krupiarnię”, wybudowanym na gruncie plebana².

Odcisk 1 – Rok 1856, 5 kwietnia. Odcisk pieczęci urzędowej Urzędnika Stanu Cywilnego Parafii RG (rytu greckiego) w Bereściu (Bereście, ze zbiorów Andrzeja Karczmarczuka).

Do parafii należała cerkiew filialna w Zaborcach (-1820-1863-)³.

3. Budowle parafii

3.1. Cerkiew parafialna Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Bereściu

W 1648 roku została wybudowana drewniana cerkiew⁴.

W 1862 roku cerkiew parafialna w Bereściu (dekanat grabowiecki diecezji chełmskiej) pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny była drewniana wybudowana w 1648 roku. Cerkiew była w dobrym stanie. Kolatorem cerkwi był Julian Świdziński⁵. Oprócz cerkwi parafia miała dom drewniany dla plebana przy cerkwi (2 pokoje i 1 izba czeladnicza, 7 łokci x 4 łokcie), dom drewniany dla diaka (do remontu) oraz zabudowania ekonomiczne, tj. stodołę, szpichlerz, szopę i oborę⁶. W 1862 roku w parafii było 463 parafian, 29 chrztów, 29 ślubów, 7 zgonów⁷.

W 1863 roku liczba parafian wynosiła 463⁸.

¹ Rocznik 1824, s. 77; Rocznik 1826/27, s. 168; APL ChKG, Spisy statystyczne i raporta periodyczne, sygn. 35/95/0/6/163, k. 53; Rzemieniuk USP, s. 203.

² APL ChKG, O diakach, śpiewakach i bractwach, sygn. 35/95/0/14/1167, k. 262.

³ APL ChKG, Spisy statystyczne i raporta periodyczne, sygn. 35/95/0/6/163, k. 53; Spis DGCh 1863, s. 8; APL APGB, sygn. 35/1619/0/1/8, k. 13/27; Rzemieniuk USP, s. 225; APL APGB, sygn. 35/1619/0/1/20, k. 11/23.

⁴ APL ChKG, Spisy statystyczne i raporta periodyczne, sygn. 35/95/0/6/163, k. 53.

⁵ APL ChKG, Spisy statystyczne i raporta periodyczne, sygn. 35/95/0/6/163, k. 53.

⁶ APL ChKG, Spisy statystyczne i raporta periodyczne, sygn. 35/95/0/6/163, k. 57.

⁷ APL ChKG, Spisy statystyczne i raporta periodyczne, sygn. 35/95/0/6/163, k. 107.

⁸ Spis DGCh 1863, s. 8.

4. Księża parafii greckokatolickiej w Bereściu

4.1. Chronologiczny wykaz proboszczów, administratorów

Tabela 1 – Wykaz proboszczów i administratorów parafii greckokatolickiej w Bereściu

L.p.	Imię/imiona i nazwisko	Okres pracy w Bereściu
1	Daniel Pokorski	przed 1785 rokiem;
2	Grzegorz Kawziewicz	-1791-; paroch
3	Onufry Własiewicz, 1777-1851	1808??-04.01.1851; proboszcz
4	Michał Własiewicz	04.01.1851-01.09.1851; administrator
5	Antoni Zawalski, 1827-1887	02.09.1851-1856-; administrator
6	Nestor Słabniewicz, 1831-1897	luty 1857-; administrator
7	Aleksander Groszkowski, 1817-1873	-1856-1862; administrator
8	Emilian Zaremba, 1839-	1862-1863-; administrator
9	Jan Śmigielski ⁹ , 1819-1880	prawdopodobnie 1868-28.11.1873
10	Klemens Telichowski	29.11.1873- ok. 15.03.1875

4.2. Groszkowski Aleksander, 1817-1873

Proboszcz parafii Horyszów Ruski i jednocześnie administrator parafii Bereść¹⁰ (-1856-1862). Patrz „Monografia parafii greckokatolickiej Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Grabowcu”.

4.3. Kawziewicz Grzegorz

Paroch parafii Bereść (-1791-)¹¹.

4.4. Pokorski Daniel

Przed 1785 rokiem (w 1785 - nie żył).

Zmarł przed 1785 rokiem.

Żona: Marianna (prawdopodobnie późniejsza żona Jana Skóry).

Syn: Konstanty¹².

4.5. Słabniewicz Nestor, 1831-1897

Urodził się 18 października 1831 roku, syn Juliana (proboszcza parafii Nowosiółki) i Marianny z Teraszkiewiczów¹³. Uczęszczał do Szkoły Elementarnej w Tyszowcach (1843-1845), Szkoły Powiatowej w Hrubieszowie (ukończył cztery klasy)¹⁴.

Administrator greckokatolickiej parafii Bereść¹⁵ (luty 1857-). Administrator i proboszcz

⁹ Był jeszcze jeden ksiądz o tym samym nazwisku i imieniu urodzony w 1786 roku.

¹⁰ Kopie dokumentów z 1856 ze zbiorów Andrzeja Karczmarczuka; APL ChKG, Spisy statystyczne i raporta periodyczne, sygn. 35/95/0/6/163, k. 93.

¹¹ APL APRG, sygn. 35/1824/0/1/7, k. 162.

¹² APL AMG, sygn. 35/32/0-/14, k. 14.

¹³ APL ChKG, Akta osobiste. Słabniewicz Nestor, sygn. 35/95/0/12.3/1018, k. 1.

¹⁴ APL ChKG, Akta osobiste. Słabniewicz Nestor, sygn. 35/95/0/12.3/1018, k. 1.

¹⁵ APL ChKG, Akta osobiste. Słabniewicz Nestor, sygn. 35/95/0/12.3/1018, k. 3.

greckokatolickiej parafii Nowosiółki¹⁶ (administrator: -1859-, proboszcz: 1863-).

Dziekan tyszowiecki (-1858-).

Zmarł 29 sierpnia 1897 roku¹⁷.

4.6. Śmigielski¹⁸ Jan, 1819-1880

Urodził się 18 stycznia 1819 roku¹⁹ (wg innego źródła urodził się w 1821 roku w Królestwie Polskim w rodzinie duchownego)²⁰. Uczęszczał do świeckiej szkoły w miejscowości Łuków (4 klasy). Następnie uczęszczał do Seminarium Duchownego w Chełmie. Wyświęcony 9 listopada 1845 roku²¹.

Administrator parafii Terespol²² (prawdopodobnie 1845-1855; raczej od 1847 roku, kiedy zmarł poprzedni proboszcz), Przegaliny²³ (1855-). Z probostwa w parafii Przegaliny został usunięty za „zły wpływ” na parafian, tj. parafianie śpiewali w języku polskim.

Administrator parafii Bereść²⁴ (1868-28.11.1873). Od 1874 roku internowany w Siedlcach.

Zmarł prawdopodobnie w 1880 roku²⁵.

4.7. Telichowski Klemens

Proboszcz parafii Bereść²⁶ (29.11.1873-ok. 15.03.1875).

4.8. Własiewicz Michał

Administrator parafii Bereść²⁷ (04.01.1851-01.09.1851).

4.9. Własiewicz Onufry, 1777-1851

Urodził się w 1777 roku w Królestwie Polskim (Grabowcu?), w rodzinie duchownego. Syn Grzegorza i Marianny z Kozłowskich małżonków Własiewiczów (obywateli Grabowca)²⁸. Ukończył świecką szkołę w Zamościu (6 klas). Następnie uczęszczał do Generalnego Seminarium Duchownego we Lwowie (1800-1805). Wyświęcony w 1805 roku.

Proboszcz parafii Bereść (1808??-04.01.1851). Świadek sporządzenia aktu małżeństwa między Józefem Kowaczem a Józefą z Olszewskich w kościele r.l. w Grabowcu (24.08.1836)²⁹. Mieszkał w Bereściu w domu o numerze 59.

¹⁶ APL ChKG, Akta osobiste. Ślabniewicz Nestor, sygn. 35/95/0/12.3/1018, k. 9; AAL ChKG [Akta dotyczące ks. Nestora Ślabniewicza administratora i proboszcza parafii Nowosiółki], sygn. 35/95/0/12.3/1019, k. 1.

¹⁷ AAL ChKG [Akta dotyczące ks. Nestora Ślabniewicza administratora i proboszcza parafii Nowosiółki], sygn. 35/95/0/12.3/1019, k. 25.

¹⁸ Był jeszcze jeden ksiądz o tym samym nazwisku i imieniu urodzony w 1786 roku.

¹⁹ APL ChKG, Akta osobiste Chróściewicz Cyrylli, sygn. 35/95/0/12.3/723, k. 16.

²⁰ Kołbuk Witold, Duchowieństwo unickie w Królestwie Polskim 1835-1875, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 1992, s. 167; Trojanowska Maria, s. 410.

²¹ APL ChKG, Akta osobiste Chróściewicz Cyrylli, sygn. 35/95/0/12.3/723, k. 16.

²² APL ChKG, Akta osobiste Chróściewicz Cyrylli, sygn. 35/95/0/12.3/723, k. 14.

²³ APL ChKG, Akta osobiste Chróściewicz Cyrylli, sygn. 35/95/0/12.3/723, k. 14.

²⁴ APL APGB, sygn. 35/1619/0/2.4/63.

²⁵ Kołbuk Witold, Duchowieństwo unickie w Królestwie Polskim 1835-1875, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 1992, s. 167; Trojanowska Maria, s. 410.

²⁶ APL APGB, sygn. 35/1619/0/2.4/63; APL APGB, sygn. 35/1619/0/2.4/64; APL APPB, sygn. 35/1632/0/1.4/1.

²⁷ APL APGB, sygn. 35/1619/0/2.4/43.

²⁸ APL APGB, sygn. 35/1619/0/2.4/43, 41/1.

²⁹ Kołbuk Witold, Duchowieństwo unickie w Królestwie Polskim 1835-1875, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 1992, s. 167; Zakon Świętego Bazylego Wielkiego

Zmarł 4 stycznia 1851 roku w Bereściu. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Bereściu³⁰.

Żona: Marianna z Kowszewiczów (ur. ok. 1789)³¹.

Dzieci:

- Jan, 1806-1827. Zmarł 28 października 1827 roku w Bereściu, mając 21 lat.³²
- Filip, 1810-. Patrz: „Ogólny wykaz księży ...”.
- Daria/Dorota, 1813-1813. Urodziła się 31 marca 1813 roku w Bereściu. Zmarła 23 grudnia 1813 roku w Bereściu³³.
- Ewa, 1814-. Patrz GSB, hasło: Podhajecki Franciszek Jan Wincenty.
- Barbara, 1817-. Urodziła się 27 grudnia 1817 roku w Bereściu. Mąż: Antoni Kondratowicz, ur. w 1819 roku w Dorohusku, syn. Klemensa i Ewy z Pinińskich. Ślub 10 lutego 1839 roku w cerkwi r.g. w Bereściu³⁴.
- Michał, 1820-. Urodził się 21 listopada 1820 roku w Bereściu³⁵.
- Bazyli, 1824-1825. Urodził się 24 lutego 1824 roku w Bereściu. Zmarł 2 grudnia 1825 roku w Bereściu³⁶.
- Jan, 1828-1828. Urodził się 8 września 1828 roku w Bereściu. Zmarł 15 września 1828 roku w Bereściu³⁷.

4.10. Zaremba Emilian, 1839-

Urodził się w 1839 roku, wyświęcony w 1861 roku³⁸.

Administrator parafii Bereść³⁹ (1862-1863-), Husynne⁴⁰ (-1863-; jednocześnie z Bereściem), Chyżowice⁴¹ (-1874-).

W okresie likwidacji Kościoła greckokatolickiego był jednym z księży wzywanych do biskupa⁴².

4.11. Zawalski Antoni, 1827-1887

Urodził się 4 listopada 1827 roku w Stefankowicach (wówczas Stepankowice)⁴³. Uczęszczał do Szkoły Powiatowej w Hrubieszowie (ukończył cztery klasy)⁴⁴. Po roku pobytu w domu wstąpił, w 1844 roku, do Seminarium Duchownego w Chełmie, które ukończył w 1848 roku⁴⁵. Wyświęcony na kapłana 8 grudnia 1850 roku⁴⁶.

<http://www.bazylianie.pl/> (v. 20.05.2010); Rocznik 1824, s. 77; Rocznik 1826/27, s. 168; APL ChKG, Spisy statystyczne i raporta periodyczne, sygn. 35/95/0/6/163, k. 93; APL APRG, sygn. 35/1824/0/2.4/58, k. 17/34.

³⁰ APL APGB, sygn. 35/1619/0/2.4/43, k. 41/1.

³¹ APL APGG, sygn. 35/1999/0/1/2, k. 18/10; APL APGB, sygn. 35/1619/0/2.4/43, k. 41/1.

³² APL APGB, sygn. 35/1619/0/1/19, k. 31/15.

³³ APL APGB, sygn. 35/1619/0/1/4, k. 2/5, 22/23.

³⁴ APL APGB, sygn. 35/1619/0/1/8, k. 13/27; APL APGB, sygn. 35/1619/0/2.4/31, k. 25/4.

³⁵ APL APGB, sygn. 35/1619/0/1/11, k. 11/23.

³⁶ APL APGB, sygn. 35/1619/0/1/15, k. 2/4; APL APGB, sygn. 35/1619/0/1/16, k. 21/26.

³⁷ APL APGB, sygn. 35/1619/0/1/20, k. 12/16.

³⁸ Spis DGCh 1863, s. 8.

³⁹ APL ChKG, Spisy statystyczne i raporta periodyczne, sygn. 35/95/0/6/163, k. 93; Spis DGCh 1863, s. 8.

⁴⁰ Spis DGCh 1863, s. 7.

⁴¹ Sebowicz Mikołaj, „Materyały do dziejów upadku Unii w dyecezyi chełmskiej”, Warta (tygodnik), 1880, R. 6, Nr 308, s. 3169.

⁴² Sebowicz Mikołaj, „Materyały do dziejów upadku Unii w dyecezyi chełmskiej”, Warta (tygodnik), 1880, R. 6, Nr 308, s. 3169.

⁴³ APL ChKG, Akta osobiste. Zawalski Antoni, sygn. 35/95/0/12.3/1126, k. 12, 19.

⁴⁴ APL ChKG, Akta osobiste. Zawalski Antoni, sygn. 35/95/0/12.3/1126, k. 19.

⁴⁵ APL ChKG, Akta osobiste. Zawalski Antoni, sygn. 35/95/0/12.3/1126, k. 19.

⁴⁶ APL ChKG, Akta osobiste. Zawalski Antoni, sygn. 35/95/0/12.3/1126, k. 12.

Wikariusz greckokatolickiej parafii Poturzyn⁴⁷ (1850-02.09.1851). Administrator greckokatolickiej parafii Bereść⁴⁸ (02.09.1851-1856-); 07.09.1851 protokół zdawczo-odbiorczy sporządzony przez dziekana grabowieckiego Teodozego Dyakowskiego), Typin⁴⁹ (-1857-październik 1863), Typin⁵⁰ (październik 1863-14.06.1875).

Proboszcz prawosławnej parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Grodysławicach⁵¹ z filiami Rachanie (św. Symeona) i Werechanie (św. Paraskewii); gmina Rachanie; 14.06.1875-24.02.1887; 24.08.1875 wprowadzenie przez dziekana tomaszowskiego.

Zmarł 24 lutego 1887 roku⁵².

5. Statystyka urodzeń, ślubów, zgonów

Tabela 2 – Statystyka urodzeń, ślubów, zgonów (po znaku + podane są liczny z cerkwi Zaborce)⁵³

Rok	Liczba			Rok	Liczba		
	urodzeń	ślubów	zgonów		urodzeń	ślubów	zgonów
1826	21	2	27				
1836	24+11	15	24+27	1873	27	5	29
				1874	27	6	25
1851				1875	4 z 23		

6. Diacy i psalmiści cerkwi parafialnej Bereść i cerkwi filialnej Zawalów

6.1. Wykaz diaków

Tabela 3 – Wykaz diaków cerkwi parafialnej (parafii greckokatolickiej) w Bereściu (a także cerkwi filialnej w Zawalowie)

Imię/imiona i nazwisko	Okresy pracy/funkcja (więcej, patrz GSB)
Bazyli Kraśnicki	-1813-; diak cerkwi Bereść
Aleksander Gierowski	-1815-1823-; diak cerkwi Bereść
Teodor Sarabkiewicz	-1828-; diak cerkwi Bereść
Teodor Bojarczuk	-12.10.1842-; diak cerkwi Bereść, Zawalów;
Paweł Sękowski	-1851-; diak

7. Bibliografia (w załączeniu)

⁴⁷ APL ChKG, Akta osobiste. Zawalski Antoni, sygn. 35/95/0/12.3/1126, k. 2, 3.

⁴⁸ APL ChKG, Akta osobiste. Zawalski Antoni, sygn. 35/95/0/12.3/1126, k. 6, 19.

⁴⁹ APL ChKG, Akta osobiste. Zawalski Antoni, sygn. 35/95/0/12.3/1126, k. 12, 18.

⁵⁰ APL ChKG, Akta osobiste. Zawalski Antoni, sygn. 35/95/0/12.3/1126, k. 18.

⁵¹ APL ChKG, Akta osobiste. Zawalski Antoni, sygn. 35/95/0/12.3/1126, k. 18, 28, 31, 34, 35.

⁵² APL ChKG, Akta osobiste. Zawalski Antoni, sygn. 35/95/0/12.3/1126, k. 40.

⁵³ APL APGB, sygn. 35/1619/0/2.4/17; APL APGB, sygn. 35/1619/0/2.4/28; APL APGB, sygn. 35/1619/0/2.4/63; APL APGB, sygn. 35/1619/0/2.4/64; APL APPB, sygn. 35/1632/0/1.4/1.